

Nr 985

Av herr Svensson i Ljungskile m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 138, angående studiesocialt stöd till studerande ungdom.

(Lika lydande med motion nr 800 i Första kammaren)

De i proposition nr 138 framlagda förslagen angående studiesocialt stöd till studerande ungdom innebär en betydelsefull förstärkning av studiehjälpen. Detta gäller även flertalet elever vid folkhögskolorna.

I tre avseenden kan emellertid den föreslagna utformningen av studie-stödet få negativa effekter för folkhögskolans del.

1. F. n. utgår stipendier vid kurser om minst en månads längd. Enligt propositionen skall studiehjälp utgå, om kurs omfattar minst 8 veckor. Skolöverstyrelsen har i sitt utlåtande erinrat om att den i olika sammanhang framhävt betydelsen av att folkhögskolorna i framtiden i allt större utsträckning gör en insats i folkbildningsarbetet, vilket främst torde kunna ske genom korta kurser. Statsmakterna har intagit samma ståndpunkt. Fackskoleutredningen har anfört att folkhögskolan i framtiden måste söka nya kursformer. Den betraktar kortare kurser som ett väsentligt inslag i folkhögskolans framtida liv. I enlighet därmed framhåller denna utredning att studiehjälp till deltagare i kortare kurser utgör ett viktigt villkor för att kursverksamheten vid folkhögskolorna skall kunna utbyggas. Den anför följande i sammanhanget (s. 194): »Ett annat viktigt villkor, för att kursverksamheten vid folkhögskolorna skall kunna utbyggas i av utredningen antydd omfattning, är att studiehjälp utgår till deltagarna i kurser anordnade av folkhögskola. Nuvarande bestämmelse, som innebär att studiebidrag endast utgår för kurser av lägst fyra månaders längd, har onekligen haft en hämmande inverkan på anordnandet av ämneskurser . . .»

Såväl de olika skolutredningarna som statsmakterna har framhållit att folkhögskolan, sedan skolorna för yrkes- och fackskoleutbildningen utbyggts, får större möjligheter att odelat ägna sig åt sin huvuduppgift, att ge medborgerlig och personlig bildning, en insats som bedömes bli allt angelägnare i framtiden. En förutsättning för att folkhögskolan skall kunna lyckas härvidlag är emellertid att studiehjälp utgår till kortare kurser även av denna typ. Deltagarna i sådana kurser har att vid sidan av rese- och inackorderingskostnader räkna med kännbara inkomstbortfall.

Skolöverstyrelsen, som förordat att studiebidrag med tillägg samt förlängt studiebidrag skall utgå till elever vid folkhögskolekurser om minst fem veckors längd, har beräknat merkostnaden i förhållande till studiehjälpsutredningens förslag till ca 225 000 kr.

För kortare kurser har skolöverstyrelsen föreslagit ett schablonmässigt inackorderingsbidrag om 65 kr. per vecka till elev vid kurs om lägst en och högst fyra veckor.

2. De nu utgående särskilda resebidragen bortfaller enligt förslagen i propositionen. Dessa bidrag har möjliggjort för unga medlemmar av folkrörelserna att söka sig till den egna rörelsens skola för exempelvis ungdomsledarutbildning. Bidragen har medverkat till uppkomsten av skolor av rikskarakter, i första hand bland rörelseskolorna. Enligt skolöverstyrelsen har den enskilda skolans bildningsprogram och bildningssträvan därigenom kunnat påverka utvecklingen inom en hel folkrörelse. Skolan har blivit centrum för hela rörelsens bildningsarbete. Den värdefulla variation folkhögskolorna nu ger prov på skulle äventyras vid bortfall av de särskilda resebidragen.

Den negativa effekten av att det särskilda resebidraget indrages förstärkes genom att den i främsta rummet drabbar rörelseskolorna, som redan genom de högre inackorderingsavgifterna befinner sig i ett i detta avseende sämre läge. Genomsnittligt var inackorderingsavgiften 1962/63 vid rörelseskolorna 48 kr. högre per månad än vid landstingsskolorna.

Skolöverstyrelsen beräknar merkostnaderna för resebidragen till 150 000 kr.

3. För de elever vid folkhögskolorna vilka vid utbildningens början fyller högst 20 år medför den nya studiehjälpen väsentliga förstärkningar. Även elever som börjar senare kommer att nominellt få bättre studiehjälp. För den förra gruppen blir förbättringen gentemot nu utgående studiehjälp enligt skolöverstyrelsens beräkningar, liksom enligt utredningens, avsevärt högre för yngre än för äldre elever. Genomsnittsbeloppet för yngre elever vid folkhögskolorna blir enligt utredningen 240 kr. per månad. Äldre elev kan nu åtnjuta 150 kr. i månaden. Enligt förslaget får han 175 kr. Detta senare bidrag räcker enligt skolöverstyrelsens beräkningar till en mindre del av kurskostnaden än nu gällande bidrag gjorde då det infördes, vilket beror på ökningen av inackorderingskostnaderna (vid landstingsskolorna med 27 kr. och vid rörelseskolorna med 33 kr. per månad), en ökning som är större än den nu föreslagna beträffande studiehjälpen. Den äldre eleven kommer alltså att få skjuta till ett större belopp då denna studiehjälp genomföres än då nu gällande regler började tillämpas. För äldre folkhögskoleelever medför förslaget sålunda en relativ försämring.

Förslaget förordar att äldre elev skall ha ett förhöjt studiebidrag (genomsnittligt uppräknat med 35 % i förhållande till yngre elevers studiehjälp, 175 resp. 130 kr.). Motiveringen för det förhöjda studiebidraget är enligt utredningen att man vill undvika det som kunde te sig som en försämring. För

folkhögskolan innebär förslaget att de yngre elevernas genomsnittliga bidrag å 240 kr. motsvaras av de äldres å 175. Äldre elever utgör f. n. omkring en tredjedel av samtliga, en andel som sannolikt kommer att öka.

Skolöverstyrelsen anför att följderna av att studiehjälpen i folkhögskolan kommer att försämrats för elever över 20 år blir mycket allvarliga, inte blott för eleverna utan också för skolorna. Det är en allmän och ofta omvittnad erfarenhet inom folkhögskolan att resultatet av studierna i vidare mening blir bättre, om eleverna har dels yrkeserfarenheter, dels erfarenheter från föreningsverksamhet samt den mognad som följer en något högre ålder. I yttrande från Svenska folkhögskolans lärarförening säges det vara önskvärt att studierna påbörjas först efter en inte alltför kort tid ute i yrkeslivet, d. v. s. helst i 21-årsåldern eller rentav senare.

Dessa intagningsprinciper blir svårare att hävda sedan föreliggande förslag genomförts. Den elev som avvisas på grund av platsbrist det år han fyller 20 år men antages nästa eller som av exempelvis värnplikt tvingas uppskjuta folkhögskolvistelsen får se sin studiehjälp minskad, varvid minskningen blir störst för de elever som har största behovet.

Då en så stor del av folkhögskolans elever — en tredjedel — drabbas av dessa konsekvenser och då bortfallet av särskilt resebidrag och frånvaron av bidrag till kortare kurser menligt inverkar på en hel skolform, finner vi rättelser i dessa avseenden väsentligare än behovet av likformighet i bestämmelserna.

Med stöd av vad sålunda anförts hemställer vi,

att riksdagen beslutar

att studiebidrag jämte tillägg skall utgå till kurser om minst fem veckors längd,

att ett inackorderingsbidrag å 65 kr. per vecka skall utgå vid kurser av minst en och högst fyra veckors längd,

att särskilt resebidrag skall utgå enligt nu gällande regler till elever vid kurser om minst fem veckors längd, samt

att det förhöjda studiebidraget till elever vid folkhögskolorna skall utgå med ett belopp, som ligger nära det genomsnittliga för yngre folkhögskoleelever, 250 kronor per månad.

Stockholm den 25 april 1964

Wald. Svensson

Johannes Antonsson

Gunnar Engkvist

Einar Hæggblom

Eric Nelander

Evert Svensson

Erik Larsson

Olle Westberg

Hans Nordgren